

СЕКЦІЯ VIII. ІСТОРІЯ СХОДОЗНАВСТВА

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-530-6-60>

Абашинік В. О.

ORCID: 0000-0002-2584-5929

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії та суспільних наук
Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна*

СХІД У ПРАЦЯХ ХАРКІВСЬКОГО ПРОФЕСОРА БЕРНГАРДА РАЙТА (1762–1824)

Ключові слова: Бернгард Райт, Харківський університет, сходознавство, XIX ст.

Після заснування Харківський університет став одним із найважливіших центрів сходознавства в Україні, зокрема в першій третині XIX ст., коли тут викладали такі відомі фахівці, як Йоганн Готтфрід Барендт (1761–1805), Йоганн Альбрехт Бернгард Дорн (1805–1881), Іван Якович Кронеберг (1788–1838) та інші [1]. У зазначений час питаннями історії, культури, релігії, філософії, літератури Сходу займалися різні харківські викладачі та професори [2], серед яких був також Бернгард Райт (нім. Bernhard Reith, інколи Reid).

Здобувши вищу освіту в німецьких університетах Єни і Лейпцига та маючи численні літературні публікації і досвід викладання, Бернгард Райт (також Рейт) прибув до Харкова на запрошення куратора Северина Потоцького і був призначений із 2 вересня 1804 р. на посаду лектора історії та статистики. У 1809 р. він стає ад'юнктом, у 1811 р. – екстраординарним професором, а з 1814 р. – ординарним професором природного, державного та міжнародного права Харківського університету. У цей час Райт обіймав також інші посади, зокрема був членом комітету навчальних закладів Харківського навчального округу, деканом етико-політичного відділення в 1816 р. та 1820 р. тощо [3, с. 234].

Деякі харківські праці Бернгарда Райта були присвячені сходознавчій тематиці в найширшому сенсі. Серед них слід назвати латинську промову “Дух літературної культури Сходу та Заходу” (1812) та німецьку промову “Схід” (1814). Важливе місце в цих

публікаціях посідає тема “духу” в культурі та історії різних народів, зокрема й народів Сходу. На думку цього автора, з одного боку, “власному духу” одного народу протиставляється “чужий дух” іншого народу [3, s. 235]. Але, з іншого боку, Райт наголошує на єдності всіх народів та зазначає: “Перші твори мистецтва, залишки пам’яток далекої давнини свідчать про первісний великий дух, його подальше перетворення, його поступовість. Цей дух є єдністю від Гангу до Нілу” [4, s. 2].

У згаданих промові “Схід” (1814) роздуми харківського професора торкалися також важливої культурної та політичної тематики в розвитку різних народів, коли він підкреслював: “Один народ згідно з природним поняттям є корінним народом завдяки мові, релігії та звичаям усередині певних природних кордонів та відрізняється від кожного іншого корінного народу; перший голова народу є корінним головою, а перша завойовницька війна є об’єднанням багатьох народів в один народ. Так виникли перші імперії Сходу, так вони занепали через розпад” [4, s. 2].

Як *основний висновок* слід наголосити, що професор Бернгард Райт не лише знайомив харківських студентів з історією та культурою країн Сходу під час своїх занять, а й завдяки зазначеним та іншим працям зробив певний внесок у розвиток українського сходознавства в 1810-х рр.

Література:

1. Абашнік В. О. Сирія та сирійська культура у творчості Івана Кронеберга (1788–1838). *VI Конгрес сходознавців* : збірник матеріалів, м. Київ, 3 грудня 2022 року. Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського; Львів – Торунь: Liha-Pres, 2022. С. 10–13.

2. Abaschnik V. A. Johann Albrecht Bernhard Dorn (1805–1881) aus Coburg als Professor der Orientalistik in Charkow und Sankt Petersburg. *Coburger Geschichtsblätter. Hg. von der Historischen Gesellschaft Coburg e.V.* Heft 1–2. 2004. S. 26–39.

3. Abaschnik V. Der Beitrag polnischer und deutscher Gelehrter zu den Freiheitsdiskussionen an der Universität Charkiw in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. *Biuletyn Polskiej Misji Historycznej = Bulletin der Polnischen Historischen Mission*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2024. Nr. 19. S. 213–264.

4. Reith B. Der Orient. Eine Rede. Charkof: in der Universitäts-Buchdruckerey, 1814. 8 s.